

Hana Skočková

Příběh „mořské“ porcelánové soupravy

Jako malou holčičku mne při návštěvách babičky a dědečka na vinohradském Valdeku vždy fascinovala malá porcelánová souprava, na kterou jsme ale s bratrancem nesměli sahat a mohli si ji prohlížet jen z dálky, abychom něco nerozbili. Nemohla jsem se vynadívát na šálek i talířek v podobě mušlí hřebenatek, cukřenku věrně zobrazující křídlatku (ty názvy jsem tenkrát samozřejmě neznala), konvičku na čaj i na mléko ve tvaru lastur s oušky v podobě mloka či úhoře. Škoda, že věci nemohou vyprávět o svých majitelích, tohle vyprávění by stálo za to.

Soupravu obdržel darem od Františka Palackého Jan Evangelista Purkyně. Při jaké příležitosti, to už bohužel v naší rodině nikdo nevěděl. Je možné, že mu ji Palacký přivezl, když jej přijel navštívit do Vratislavi roku 1833. Po slavném vědci přešla do vlastnictví jeho vnučky Růženy, dcery malíře Karla Purkyně. Od ní ji dostala moje prababička a zde už začíná spojitost s mou rodinou.

Moje prababička Hana Staňková, rozená Novotná (1864 - 1951) se se stejně starou, tehdy asi šestiletou Rozárkou Purkyňovou (1864 - 1950) skamarádila jako malé dítě, když se ovdovělá paní Purkyňová nastěhovala do domu na Vinohradech, postaveného mým prapradědečkem Františkem Novotným, v němž s rodinou také bydlel. Od dětství se přátelily, v dospělosti se na čas jejich cesty rozešly. Pak se náhodou setkaly, když Rozárka už byla vdovou po novináři Pokorném a přátelily se až do smrti.

Osud k ní nebyl příznivý, dokonce se domnívala, že na rodu Purkyňů snad tkví nějaká kletba, když ona sama byla už třetí generací, které nebyl dopřán šťastný rodinný život. Její děd, věhlasný vědec Jan Evangelista Purkyně (1787 - 1869) velice miloval svou manželku Julii (1800 - 1835), původem Švédku, dceru Karla Asmunda Rudolphiho, profesora anatomie a fyziologie v Berlíně. Ztratil ji po osmi letech šťastného manželství. Dvě prvorozené holčičky jim umřely na cholera. Už se neoženil a své dva syny vychovával sám.

Rozárčin tatínek malíř Karel Purkyně (1834 - 1868) zemřel, když jí byly čtyři roky, o rok později ztratila i milovaného dědečka, se kterým bydleli v domě ve Spálené ulici 74/II.

Všechna péče a starost o tři osiřelé děti - Jana (1860-1910), Cyrila (1862-1937) a Rozárku (1864-1950) zůstala na ovdovělé paní Marii Purkyňové rozené Wiedermannové. Byla dcerou zpěváka Maxe Wiedermanna a herečky Heleny, rozené Dolejšové. Byla to velice vzdělaná dáma, o které se říkalo, že je „živý lexikon“. Ani ta se už nevdala a později žila u své dcery.

Rozárka se jako osmnáctiletá provdala za redaktora a básníka Rudolfa Pokorného (1853-1887). Narodily se jim tři děti, druhorozený Vladimírek zemřel sedmiměsíční. Po pěti letech ovdověla, další tragédie ji potkala o tři roky později. Na jaře 1890 zemřel na záškrť její nejstarší synáček Jiří, za pár dnů i nejmladší Růženka. Po celý svůj dlouhý život zůstala sama, přesto to byla velice milá a veselá paní, kterou měli všichni rádi.

Když se po letech setkala s mou energickou prababičkou, ta se jí hned ujala a obnovené dětské přátelství se upevnilo. Až do 2. světové války ji podporovala i finančně. „Teta Rozárka“, jak ji mladší členové rodiny nazývali, trávila letní měsíce s naší rodinou ve vile ve Lštění. Ze začátku i se svou matkou - vdovou po Karlu Purkyňovi - Marií rozenou Wiedermannovou. Růžena Pokorná z Purkyní, jak podepisovala své obrazy, zdědila výtvarné nadání po svém otci Karlovi. Vyučovala malování mladé dívky pražské společnosti, malovala ráda květiny i půvabná zátiší, ale i portréty. Protože u nás bývala často, v rodině se zachovalo mnoho jejích obrazů, i já jich několik vlastním.

Z divadelní rodiny Wiedermannů pocházely její herecké geny. S nadšením a úspěšně hrála v několika divadelních kusech nejen jako mladá dívka, ale i později, po ztrátě své rodiny. O tom, že jí nechybělo ani literární nadání, svědčí její kniha „Život tří generací - vzpomínky na velké Purkyně“, která vyšla v roce 1944. Zemřela v roce 1950, rok před mojí prababičkou.

Fotografie: Růžena Purkyňová - Pokorná v roce 1942

Dole: Její rodiče - malíř Karel Purkyně a jeho manželka Marie, rozená Wiedermannová

"Sociologické a rodopisné studium života našich výtvarných umělců nepatří právě k nejzajímavějším a nejfrekventovanějším kapitolám. Podobně, jako všichni ostatní naši velcí lidé, tak i naši výtvarní umělci se v devatenáctém století rekrutují především z drobného průměru méně zámožných vrstev, ba možno říci z lidu. Je tu však přec jen jistý rozdíl. Mezi umělci výtvarnými je mnohem početněji zastoupena městská vrstva než venkov. Čelakovští, Palačtí, Erbenové, Hanka, starý Purkyně a Němcová - ti všichni pocházejí z odlehlých vísek, z rodin zemědělských, kde talent zazáří jako hvězda bez předchůdců, kdežto malíři a sochaři

spíše své řemeslo dědí, spíše jej tradicí přejímají. Tak tomu bylo u Platzerů a Mánesů, u Navrátila, ba i u Myslbeka. V naší národní kultuře známe jen málo příkladů, kde by výtvarný umělec odvozoval své předky z vrstvy významných členů národní aristokracie rodové či duchovní. Jednou z těch vzácných výjimek je právě v baroku Karel Škréta, v 19. století pak malíř Karel Purkyně... Jakoby duch času logicky určoval i řád a pochod purkyňovského rodokmenu. Otec Jana Evangelisty vyrůstá v oseckém klášteře, kde se ostatně také vzdělávala rodina Jahnů, věnuje se podobně jako Jahnové praktickému zaměstnání. Syn Jan Evangelista určený duchovnímu stavu, se věnuje vědě. Vnuček Karel pak - umění ..."

Vojtěch Volavka v úvodu k monografii "Karel Purkyně". Vydal SVU Mánes a Melantrich v Praze, 1942.